

70% ортадан төмен деңгейде екендігін көрсетеді. Математикалық көрсеткіштердің Р дәлділігі $-P \leq 0,001$ құрады. Яғни, дәлділік өте жоғары.

Бүгінгі заманда футбол ойынының тәсілдері көптеген қозғалыстардың биомеханикалық жүйелерінен тұрады және ойын үстінде жұмыс істеп шығарған қуатты тиімді пайдалануға мүмкіншілік туғызады. Жылдамдық пен сенімділік, қарапайым және пайдалы ойын тәсілдері - бүгінгі футболға қойылатын талаптардың негізі: ойын тәсілдерін топтастыру.

Оқыту және жаттығуды көп жылдық арнайы ұйымдастырылған педагогикалық үдеріс деп білу керек. Бұл екі үдерістің арасында еш белінбейтін біртұтас педагогикалық негіз бар. Себебі оқыта, үйрете отырып біз бір кезеңде жаттықтырамыз, ал жаттықтыра отырып, үйретіп оқытамыз.

Оқыту және жаттықтыру үдерісі спортшыны тәрбиелеу негізінен тұрады. Себебі оқыта және жаттықтыра отырып, футболшылардың мінез құлқын, психологиялық негізін, ерекшеліктерін тәрбиелейміз.

Сонымен қатар жарыс арқылы шағын футбол ойынын халық арасына енгізіп таратуға және жанкүйерлерді тәрбиелеуге де үлкен қатысы бар.

Футболшыларды тәрбиелеу жолында төрешілер ең алдымен педагогикалық тәрбиелік тәсілдемелерді пайдаланып, ойын тәртібін дұрыс шолып көздеуі керек. Жоғарыда айтылған барлық нұсқаулар жарыстың дұрыс өтуіне және футболшылардың ойын барысында өзінің шеберлігін дұрыс пайдалана отырып, жарысқа қандай дайындалып келгенін көрсетуге жағдай туғызады.

- 1 Адамбеков К.И., Касымбекова С.И. Социально-педагогические основы физического воспитания учащихся // Поиск, 2005.- С.6-8.
- 2 Касымбекова С.И. Соотношение общей и специальной физической подготовки юных гандболисток. Алматы: Санат, 2006. -325с.
- 3 Зациорский В.М. Основы спортивной метрологии. М.: Физкультура и спорт, 1999, -152 с.

Бишеханова А. Л. Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды университеті, педагогика факультеті, ДФ-41 тобы, студент
(Ғылыми жетекші — п.ғ.м.,аға оқытушы Арбабаева А.Т.)

ЖАЛПЫ СӨЙЛЕУ ТІЛІ ДАМУЫ АУЫ БАР МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРМЕН ЖҮРГІЗІЛЕТІН ТҮЗЕТУ ЖҰМЫСТАРЫ

Сөйлеу тек қана адамға тән, қайталанбас қабілет бола отырып, ойлау процесімен тікелей байланысты, адамдардың тіл арқылы қарым-қатынас жасауын қамтамасыз етеді. Сөздік қатынас тіл арқылы мүмкін болады. Тіл дегеніміз – қатынас құралының фонетикалық, лексикалық, грамматикалық жүйесі. Сөйлеуші өз ойын жеткізу үшін керек сөздерді іріктеп, оларды тілдің грамматикалық ережелерімен байланыстырып, сөйлеу аппаратының артикуляциясы арқылы айтады. Адамның сөзі түсінікті және анық болу үшін, сөйлеу мүшелерінің қимылы заңды және нақты болуы тиіс. Сонымен бірге бұл қимылдар әдеттенген болып, еріксіз іске асуы керек.

Сөйлеу аппараты бір бірімен тығыз байланысты екі бөліктен тұрады: орталық (реттеуші) және перифериялық (шеткі- атқарушы).

Сөйлеу жоғары жүйке жүйесінің басқа да көріністерімен қатар рефлексдер негізінде дамиды. Сөйлеу рефлекстері мидың әр түрлі бөліктерінің әрекетіне байланысты, дегенмен сөйлеудің жасалуында ми қыртыстарының кейбір бөліктері басты роль атқарады. Әсіресе мидың сол жақ қыртысының шеке, самай, төбе және шүйде бөліктері (солақайларда оң жақ).

Ми қыртыстарының төбе бөлігі естіп, сөзді түсініп, адамның жазу жазып және жазылған сөздерді шүйде бөлігінде орналасқан көру орталығы арқылы көзбен көріп, түсінуге үлкен ықпал етеді. Баланың тілінің дамуы ересектердің артикуляциясын көріп қабылдау арқылы жүзеге асырылады.

Сөйлеу дамуының бұзылуы баланың жоғары психикалық белсенділігін қалыптастырудағы ең жиі кездесетін және ауыр ауытқулардың бірі болып табылады, яғни психикалық дизонтогенездің түрі. Сөйлеу мен жазуы бұзылған балалардың саны жыл сайын артып келеді

Қазіргі уақытта сөйлеу дамуының бұзылуы әрқашан барлық басқа психикалық функциялардың бұзылуымен байланысты деп саналады. Сөйлеу дамуының бұзылуы кезінде негізгі тапсырма психикалық және сөйлеу белсенділігін ынталандыру болып табылады, өйткені көп жағдайда айтарлықтай төмендейді, бұл жоғарыда айтылғандай, мидың терең, субкортикалық құрылымдарының жұмысының жеткіліксіздігіне байланысты, олар әртүрлі моторлық, соматикалық-реттеуші рөлдерден басқа, аффективті саланың әлсіздігі психикалық және сөйлеу дамуындағы артта қалудың негізгі себебі болып табылады. Мұның себептері өте әртүрлі: мидың белсендіретін деңгейлерінің тұқым қуалайтын әлсіздігі, олардың жатыршылық және босану жарақаттары, ерте жастағы жүйке, психикалық және соматикалық аурулар саналады. Баланың психикалық және сөйлеу дамуын ынталандыру, егер ол нормаға сәйкес келмейтіні анықталса, ерте жастан бастап, нөлден бастау қажет. Нәрестенің әлсіз, аз модуляцияланған айқайы онтогенездің осы кезеңінде артикуляциялық аппараттың дауыстық бөлімінің толықтығы туралы немесе ішкі күйден тыс шығаруға әлсіз мотивацияның

себебі болып табылатын аффективті сфераның жеткіліксіздігі туралы қорытынды жасауға негіз болады. Балада үілдеу болмауы немесе оның әлсіздігі, екі-үш айлық жастағы белсенділік сонымен қатар субкортикалық деңгейдің функционалды жеткіліксіздігінің көрсеткіші болып табылады (әр түрлі қозғалыстарда ынтасы әлсіз болады, негізінен итеративті сипатта болады). Олар арнайы ынталандырылуы қажет

Біздің зерттеу тақырыбымыздың өзектілігі мектеп жасына дейінгі балаларда дыбысты айтудың бұзылуы жағдайларының тұрақты өсу тенденциясына байланысты. Сөйлеу дамуының кешеуілдеуі, сөйлеудің жалпы дамуына проблемасы тығыз байланысты.

Психикалық және сөйлеу дамуының кешігуі терминдері тіл мүкестігі диагнозы ретінде кең таралған. Сонымен қатар, психикалық және сөйлеу дамуының кешігуі диагноздары ерте жастағы балаларға (5 жасқа дейін), психиканың жетілуін және сөйлеу функциясын тежейтін жүйелерді дамуына мүмкін болатын табиғи жол орынды деп саналады. ПДТ және сөйлеу тілінің тежелуі бар балалар қажетті когнитивті (танымдық) және сөйлеу дағдыларын қалыптастыра бастаған бала деңгейімен пара пар, бірақ сәл кешігіп және қысқа мерзімде қалыптасады. Мұндай балаларға даму үшін, әдетте, қалыптастыра бастаған балаларға қарағанда көбірек ынталандыру жұмыстары ұсынылады. Бұл жағдайда дамуды қамтамасыз ететін ұқсас өздігінен туындайтын компенсаторлық механизмдер есепке алынады. Бүгінгі таңда бұл мәселе тереңірек зерттеуді қажет етеді, өйткені дыбыстық айтылудағы кемшіліктер баланың басқалармен қарым-қатынасын қиындатады, оның мінезінің қалыптасуында із қалдырады, баланың өз қабілетіне сенімсіздігін тудырады және бұл оның сөйлеуі мен психологиялық дамуына кері әсер етеді.

Сондықтан дәстүрлі әдістер мен тәсілдер жеткіліксіз болып, дыбыстың айтылуын түзетуге әсер етудің жаңа жолдарын іздестіру қажет, оның ішінде нейропсихологиялық әдістер де бар.

Нейропсихология – мидың жергілікті зақымдануы негізінде психикалық процестердің ми механизмдерін зерттейтін психология ғылымының саласы.

Нейропсихологиялық жаттығулар-бұл дәрі дәрмексіз мүмкіндік беретін тиімді әдіс. Балалардағы бірнеше ақауларды жөну үшін көмектесу. Бұған мыналар жатады: гиперактивтілік, назар тапшылығының бұзылуы дамудың кешігуі және басқалар. Балалар үшін бұл әдіс толығымен қауіпсіз, ешқандай жағымсыз көріністер тудырмайды. Дұрыс және білікті тәсілмен жоғары нәтижелерге қол жеткізуге болады.

Баланың миының пластикалық сияқты артықшылығын пайдалану түзету жұмысының тікелей және айналып өту әдістерін қолдануға арналған. Баланың неврологопедиялық диагностикасында бағаланады:

- 1) сөйлеу аппаратының құрылысы мен жұмыс істеуі;
- 2) ауызша рефлекторлық реакциялар, олардың дамуы мен жетілуі;
- 3) тыныс алу;
- 4) ауызша аппараттың бұлшықет тонусы;
- 5) тамақтану функциялары-жүту, шайнау және тістеу қабілеті;
- 6) сөйлеуді үйрету үшін қажетті сөйлеу дағдылары;
- 7) пассивті және белсенді сөйлеу;
- 8) тілдік және мәдени-элеуметтік құзыреттілік, танымдық функциялар

Нейропсихология - бұл медицинадан педагогикаға көпір болып саналады. Әдетте логопед сөйлеу бұзылыстарының сыртқы көріністерін ғана жояды. Бұл әдістер, әрине тиімді, егер сөйлеу бұзылыстары ауыр неврологиялық проблемаларға байланысты болмаса. Нейрологопед бұл проблемаларды шынайы көбінесе терең жасырылған, сөйлеу бұзылыстарының себептерін жояды, физиотерапиялық түзету арқылы мидың нейропластикалық процестерін және баланың табиғи сөйлеу дамуын белсендірек етуге, арнайы жаттығулар жүйесі, массаж, логопедпен сабақтар арқылы қол жеткізеді.

Нейропсихологиялық тәсіл қозғалыс арқылы баланың психикалық процестерінің ауытқуын (зейін, есте сақтау, ойлау, сөйлеу және т.б.), эмоционалды-еріктік саласын түзетуді қамтиды [1].

Балалар мен ересектердің ақыл-ой әрекетінің бас миында ұйымдастырылуы бірдей емес, айырмашылықтардың негізгі себебі – ересектерде жергілікті болатын функциялар балаларда ұзақ уақыт бойы мида интегративті түрде көрсетіледі.

Бала миының икемділік артықшылығын пайдалану түзету жұмысының тікелей және басқаша әдістерін қолдануға арналған. Тікелей әдістер дидактика бойынша құрастырылған және жалпы педагогикада қолданылатын әдістермен сәйкес келеді. Басқаша әдістері зақымдалған буын функциясын орындау алгоритмінен уақытша алып тастаудан және табиғи дамуға қатыспайтын немесе қосымша болып табылатын қатарларды (талдағыштарды) іске қосамыз, табиғи даму кезінде іске қосылмайды немесе қосымша функция болып табылады.

Нейропсихологиялық түзету - бұл бұзылысқа ұшыраған ми функцияларын қайта құрылымдауға және баланың ары қарай өз бетінше үйреніп, оның мінез-құлқын бақылай алатын компенсаторлық құралдарды құрастыруға бағытталған арнайы әдістер кешені.

Нейропсихологиялық түзету ойындар мен жаттығуларды ерте балалық шақтан жеке және топтық жұмыста, тек балалармен ғана емес, ересектермен де қолдануға болады [2].

Нейропсихологиялық түзету ойын сабақтары, қозғалыс жаттығуларының кешені (сенсорлық-моторлық түзету), тыныс алу жаттығулары, сөйлеу мен артикуляцияны дамытуға арналған жаттығулар түрінде жүзеге асырылуы мүмкін.

Логопедиялық сабақтың құрылымында келесі жаттығуларды қолдануға болады:

тыныс алу жаттығулары;

- артикуляциялық жаттығулар кешені;
- биоэнергетика элементтері
- саусақ ойындары;
- саусақтардың, қолдардың, соның ішінде су-джок техникасының өздігінен массажы;
- окулomotorлы жаттығулар;
- кинезиологиялық жаттығулар (соның ішінде көлденең қозғалыстар);
- релаксация жаттығулары;
- логоритмика және фонетикалық ырғақ элементтері, сөйлеу-моторлық ырғақтар;
- жарты шараралық өзара әрекеттесуді дамытуға арналған жаттығулар [3].

Тыныс алу жаттығулары дыбыстың дұрыс айтылуын қалыптастырудың негізі болып табылады. Тыныс алу жаттығулары әсіресе зейін тапшылығы гиперактивтілігінің бұзылуымен асқынған балалармен жұмыс істеуде тиімді.

Мәселен, мысалы, сол жақ танау арқылы тыныс алу мидың оң жарты шарының жұмысын белсендіреді, тыныштық пен релаксацияға ықпал етеді. Тек оң жақ танау арқылы тыныс алу мидың сол жарты шарының жұмысын белсендіреді, ол зейіннің жоғары шоғырлануын және психикалық стрессті қажет етеді (мысалы, сауаттылық) - оң жақ танау арқылы тыныс алу мидың сол жарты шарының жұмысын әлдеқайда жақсартады.

Баланың миының икемділік (пластикалық) сияқты артықшылығын пайдалану түзету жұмысының тікелей және басқаша әдістерін қолдануға бағытталған.

Нақты ми құрылымдарын және, демек, ассоциативті байланыстарды таңдауда, Л.С. Выготский жақын және алыс даму аймақтары туралы пікірі, сондай-ақ озық дамудың маңыздылығын ескеру керек. Осылайша, балаларды түзете оқыту барысында мыналар қатысады, функционалдық рөлдері бойынша ең жақын ми аймақтары және сәйкесінше жақын ассоциативті байланыстар пайда болады [4]. Биоэнергопластика көмегімен артикуляциялық жаттығулар. Статикалық жаттығулар

Жаттығулардың мақсаты артикуляциялық қозғалыстардың дәлдігіне, анықтығына, тегістігіне және ақпарат беріліп отырудың арқасында қамтамасыз етіліп отырады Жартышараралық әрекетті арнайы жүйелі кинезиологиялық жаттығулармен дамытуға мүмкіндік бар. Баланың миына кез келген қозғалыс жартышаралық ,бас миының бөлімдерінің байланысын іске асыратын нейрондардың қалыптасуына септігін тигізеді. Стресске төзімділікті, ақыл-ой белсенділігін арттырады, есте сақтауды, зейінді, сөйлеуді жақсартады. Оқу мен жазуды үйренуді жеңілдетеді. Невропатологтардың соңғы деректеріне сәйкес, табысты оқу үшін емдеу емес, оқыту (көремін, естимін, сезінемін).

1.Саусақтар арқылы кезекпен саусақтарды мүмкіндігінше жылдам өткізіп сұрыптаңыз, сақинаны үлкен саусақпен содан кейін келесі саусақтарды байланыстыру керек. Ұзу және кері кезекпен орындалады. Жаттығу барысында әр қолмен жеке жасалады, содан соң бірге жасалады.

2.«Симметриялық сызбалар немесе екі қолмен сурет салу» Баланың екі қолына маркерлерді беріңіз және баланы екі қолмен симметриялы сызбаларды сызуға шақырыңыз. Қолдар суретті бір уақытта айналдыруы маңызды (егер қолдардың бірі тоқтап қалса, осы сәтті бақылау керек және оң және сол қолдармен бірге сызбаны жалғастыру керек).

Әдістемелік тұрғыдан жұмыс барысында бала бір уақытта суретті, үлкен, көзге түсетін баспа әріптермен жазылған сөзді көріп, мұғалімнің оны қалай айтатынын еститіндей құрылған. Суреттерде және сөздерде баланның жасына сай болу керек. Жасы кіші балаларға шынайы суреттер, ересектеу балаларға стилизация элементтерімен көрсетілім жасау керек. Сөздің әр түрлі модальділікте бір мезгілде (параллельді) «ойнауы» мидың сәйкес аймақтарын белсендіреді және олардың арасындағы қажетті байланыстарды тікелей емес (бұрын айтылғандай), айналмалы түрде дамытуға ықпал етеді. Сурет екі жарты шардың желке аймақтарының жұмысын ынталандырады, ал оны түсіну екі жақтағы фронтальды самай бөліктерін ынталандырады. Сөздің графикалық (әріптік кескіні) негізінен екі жарты шардың желке аймақтарын белсенді етеді [2].

Есту қабілеті сол және жартылай оң жақ аймақтармен өңделеді Ассоциативті байланыстардың қалыптасуының нейропсихологиялық көрінісі суретте көрінетін визуалды кескін және сөздің графикалық бейнесі мидың екі жарты шарының-желке аймақтарының, сондай-ақ маңдай бөліктерінің белсенді болуын ынталандырады деп айтуға мүмкіндік береді, яғни ол көргенді түсінуді қамтамасыз етеді. Баланың сөйлеуге деген қажеттілігі физиологиялық тұрғыдан анықталған қалыпты сөйлеу дамуы кезіндегідей естігеннен емес, бірақ көрген (оқылған) сөздер артикуляциялық қимылдарға мүмкіндік береді.Оптикалық-артикуляциялық, дәлірек айтқанда, графикалық-артикуляциялық ассоциациялар туындайды. Графикалық-артикуляциялық бірлестіктерге сөйлеу әрекетіне енетін есту мүшелері қосылады. Артикуляциялық әктілер бірте-бірте нормативтік есту және сөйлеуді қолдау процесіне «өтеді».

Дыбыстардың айтылуын қалыптастыру сөйлеудің дыбыстық элементтерін қабылдауға және олардың айтылуына сүйенеді. Дегенмен, дыбыстар мен сөздерді толық қабылдау артикуляцияның белсенді қатысуынсыз мүмкін емес.Сөйлеу тілін түзету бойынша жұмыс жасағанда келесі қағидаларға сүйену керек: жүйелілік, күрделілік, даму принципі, сөйлеу бұзылыстарын баланың психикалық дамуының басқа аспектілерімен бірге қарастыру, белсенділік тәсілі, онтогенетикалық принцип, есепке алу принципі. этиологиясы мен механизмдері (этиопатогенетикалық принцип), бұзылыс белгілерін есепке алу принципі және сөйлеу кемістігінің құрылымы, айналып өту принципі, жалпы дидактикалық және басқа принциптер.

Логопедиялық әсер бұл келесі құралдардың көмегімен жүзеге асырылатын педагогикалық процесс: оқыту, тәрбиелеу, түзету, копенсация, бейімделу, сөйлеу бұзылыстарының алдын алу. Логопедиялық әсер етудің негізгі мақсаты - сөйлеу дыбыстарын дұрыс айту дағдыларын қалыптастыру. Логопед баланы сөйлеуге үйретудің ең үнемді және тиімді әдісін табуы керек. Қажет болған жағдайда, логопедиялық әсерді медициналық әсермен және нейрологопедияны біріктіруге болады

Бұл әдістердің тиімділігі шет елдік жетекші институттары мен клиникаларында ғылыми дәлелденген. Бақылаулар мынаны көрсетеді: нейрологопедиялық зерттеу әдістері баланың сөйлеу проблемаларын жою процесін кем дегенде 35% жеделдетуге мүмкіндік береді.

Бірақ бұдан да басқа нейрологопедиялық түзетудің "жанама әсері" - баланың интеллектуалды және психологиялық дамуында және баланың есте сақтау қабілетін, зейінін, оқуын және мінез-құлқында біршама жетістікке жеткізеді.

- 1.Выготский Л. С. История развития высших психических функций. М., ПСС. Т.3,1986.
- 2.Визель Т.Г. Основы нейропсихологии: учеб. для студентов вузов Т.Г. Визель. -- М.: АСТАстрель Транзиткнига, 2005.- 384,(16)с.- (Высшая школа).
- 3.Лурия А. Р., Цветкова Л. С. Нейропсихология и проблемы обучения общеобразовательной школе. Москва — Воронеж, 1999 г.
4. Волкова Л.С. Логопедия. – М.: Владос, 2009.

Боранқұлова Г.М. Академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті, педагогика факультеті, ПЖП-33 тобы, студент

(Ғылыми жетекші — П.ғ.к., қауымдастырылған профессор Айтжанова Р.М.)

БАСТАУЫШ МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ КОММУНИКАТИВТІ ДАҒДЫЛАРЫН ОЙЫН АРҚЫЛЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Бүгінгі қоғам жеке тұлғаның үйлесімді дамуына қажетті білім беру жүйесіне жаңа талаптар қояды. Заманауи білім берудің міндеті – сыни тұрғыдан ойлай алатын, білімді өз бетімен «ашатын», ақпарат ағынына жылдам бағдарлана алатын, таңдау жағдайында дұрыс шешім таба алатын азаматтарды тәрбиелеу. Бұл міндетті жүзеге асыру объективті түрде балаларды оқыту мен тәрбиелеуге сапалы жаңа көзқарасты талап етеді. Қазіргі таңдағы білім дамытушы рөлін атқаруы қажет, баланың ақыл-ой әрекеті мен білімін байытып, шығармашылық және коммуникативті қабілеттерін қалыптастыру керек. Балалардың дамуын ынталандыратын, олардың шығармашылық және зияткерлік қабілеттерін дамытудың тиімді бағдарламаларымен қамтамасыз ететін үздіксіз білім берудің ең маңызды кезеңі ретінде бастауыш білім беру жүйесіне ерекше назар аударылуы қажет. Қазіргі білім беру жүйесінде қажеттіліктері, қызығушылықтары, қасиеттері және дара ерекшеліктері бар жеке тұлға басым субъект екенін атап өткен жөн. Осыған байланысты білім берудің білімге негізделген парадигмасынан, тұлғаға бағытталған парадигмаға белсенді түрде көшу жүріп жатыр, сондықтан білім беру мекемесінің оқу-тәрбие процесінің бастауыш мектеп оқушыларын дамытуға бағдарлануы өзекті мәселеге айналып отыр. Бұл маңыздылық мемлекеттік құжаттарда (Қазақстан Республикасындағы білім: Заңнамалық актілер жинағы [1], Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында [2]) көрсетілген талаптармен де байланысты.

Қоғам мен білім берудің қазіргі заманғы ақпараттандыру кезеңінде байланыстардың кеңеюі балалардың коммуникативті дағдыларының өнімділігінің төмендеуімен, сананың виртуалдануымен, вербальды ойлаудың визуалды түрге ығысуымен, ақпаратқа тәуелділікпен, баланың шынайы адамдық қарым-қатынас әлемінен алшақтауымен және сөйлеу дағдыларының төмендеуімен қатар жүреді. Осы мәселе төңірегінде алынған бақылау нәтижелері балалардың сөздік қорының шектеулі болуына байланысты, өз ойын нақты жеткізе алмайтындығын көрсетеді. Дегенмен, осыған қарамастан бастауыш мектеп оқушылары ойын әрекетінде өздерін барынша көрсетуге белсенділік танытады. Сондықтан бастауыш мектеп оқушыларының коммуникативті дағдыларын ойын әрекеттері арқылы дамыту тиімді болып табылады. Бұл өз кезегінде бастауыш мектеп оқушыларының мектепке бейімделу процесінің ұзақтығы мен ауыртпалығына, олардың мектеп жағдайында және болашақтағы ересек өмірінде одан әрі әл-ауқаты болуына өз өнімділігін береді.

Ғылыми зерттеулерде кеңінен қамтылғанына қарамастан, бастауыш сынып оқушыларының қарым-қатынас мәселесі өзекті болып қала береді. Себебі дәл осы жас кезеңінде оқушылардың тұлға ретінде қалыптасуы қарқынды түрде жүреді. Бастауыш мектеп оқушысы осы жас шағында өзінің мінез-құлқына жауапкершілікпен қарауды, айналасындағы адамдармен жағымды қарым-қатынас орнату үшін қарым-қатынасты дұрыс ұйымдастыруды үйренеді. Өзін-өзі тәртіпке келтіру, жеке және топтық әрекеттерді ұйымдастыру қабілеті қалыптасады, бірлескен іс-әрекеттегі ынтымақтастық, қарым-қатынас және қарым-қатынастың құндылығы жүзеге асады. Баланың айналасындағы адамдармен қаншалықты оңай тіл табысып, қарым-қатынас орнатуы оның одан әрі оқу және еңбек қызметіне, өмірдегі орнына тікелей өз әсерін берері сөзсіз.